

วิวัฒนาการและแนวโน้มการปกครองระบอบประชาธิปไตยในไทย
Evolution and Trends of Democracy in Thailand

**พระครูธรรมศุท (สุทธิพงษ์ สุทธิวจิโน), พระภูษิต ฐานิโย, สุวิทย์ จันทร์แก้ว,
ชลลดา คำสัมฤทธิ์, และ เกษฎา ผาทอง**

*Phrakhrudhammakut Suttipot Sutdhivajano, Phra Phusit Taniyo, Suwish Chankaew,
Chonlada Kamsamrit, and Ketsada Phathong
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University, Thailand.

*Corresponding author E-mail: suttipod555@gmail.com

Received 18/03/2021

Revise 24/04/2021

Accepted 26/04/2021

บทคัดย่อ

การศึกษาด้านวิวัฒนาการและแนวโน้มด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตยในไทย หลังจากการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2564 จะเห็นได้ว่ามีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องในด้านจัดการการรูปแบบปกครองการตามระบอบประชาธิปไตย วิวัฒนาการและแนวโน้มทางการเมืองการปกครองไทยนั้น กลุ่มผู้ศึกษาเห็นว่า สิ่งหนึ่งที่จะต้องเกิดขึ้นคือระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงเป็นไปได้ว่า ประชาธิปไตยในไทยก็ต้องมีการ “ยกระดับขึ้น” เพื่ออนาคตที่ดีและเป็นการปกครองที่จะพาให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีความสุข เป็นการนำหลักประชาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในอนาคต ซึ่งปัจจุบันได้มีมาตรการในการตรวจสอบการถ่วงดุลอำนาจการใช้อำนาจทางการเมือง พรรคการเมืองจะต้องมีความเข้มแข็งมีจริยธรรม มีธรรมาภิบาล ไม่คำนึงถึงผลประโยชน์และอำนาจของตน ไม่ทำตัวเป็นนายทุน และไม่ใช่นักธุรกิจ ต้องมีการสร้างการรูปแบบปกครองที่เป็นปึกแผ่น มีธรรมาภิบาล เน้นสันติสุข ต้องสนับสนุนการเป็นประชาธิปไตยโดยพลเมือง ซึ่งปัจจุบันพลเมืองเป็นคนรุ่นใหม่ อีกทั้งมีความตื่นรู้ และมีความเป็นดิจิทัลมากขึ้น ต้องใส่ใจต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากที่สุด จึงจะก่อให้เกิดวัฒนธรรมประชาธิปไตย และการกระจายอำนาจถึงฐานราก ก็จะกลายเป็นประเทศพัฒนาแล้ว และมีความทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ กับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย

คำสำคัญ : วิวัฒนาการและแนวโน้ม; ระบอบประชาธิปไตยไทย

Abstract

A study on the evolution and trends of democratic governance in Thailand. After the change in Thai politics and government from 1932 to the present 2021, it can be seen that there has been a continuous improvement in the management of democratic governance. The evolution and trend of Thai government The study group saw that One thing that has to happen is a true democracy. "Upgrading" for a better future and a government that will bring people's well-being and happiness, as well as the application of democratic principles in the future. At present, there is a measure to check the balance of power and the use of administrative power. Political parties must be strong, ethical, and have good governance, regardless of their interests and power. Don't act like a capitalist and not a special party there must be a form of government that is solidarity, good governance, emphasizing peace, and supports democratic citizenship. which at present the citizen is a new generation There is also an awakening and more digital must pay attention to the participation of the people as much as possible thus creating a democratic culture and decentralization to the foundations will become a developed country and are on par with other civilized countries Keep up with the changes of the era.

Keyword : Evolution and Trends ; Democracy in Thailand

บทนำ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการศึกษาทางวิชาการ มิได้มุ่งหวังผลทางการเมืองการปกครองแต่อย่างใด และจะได้เป็นประโยชน์ทางการศึกษาประวัติและความเป็นมาของการเมืองการปกครองไทยเท่านั้น ซึ่งกลุ่มผู้ศึกษาเห็นว่า นับแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรก เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2475 และมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกในปี พ.ศ. 2476 จนถึงปัจจุบันนี้ มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปแล้วจำนวน 28 ครั้ง มีรัฐธรรมนูญใช้มาแล้ว 20 ฉบับ ปัจจุบัน คือ “รัฐธรรมนูญ”ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560” การเลือกตั้ง (Election) ถือเป็นกิจที่สำคัญยิ่งในกระบวนการทางการเมือง เพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนในการปกครองประเทศ ปัจจุบันในการปกครองประเทศใช้อำนาจโดยใช้การกำหนดรูปแบบการเลือกตั้งระบบใหม่ ซึ่งเป็นจุดอ่อนของระบบ เมื่อพิจารณาสภาพปัญหา รูปแบบการเลือกตั้งจัดสรรปันส่วนผสมตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (ราชกิจจานุเบกษา. 2560) พบว่า ปัญหาส่งผลให้ผลการเลือกตั้งบิดเบือนและเบี่ยงเบนเจตนารมณ์ของผู้เลือกตั้ง มีการเอื้อประโยชน์ทำให้เกิดการแข่งขัน เอื้อต่อการสร้างระบบความรับผิดชอบ การบัญญัติระบบกฎหมายเลือกตั้งใหม่ เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ต้องพิจารณา

เปรียบเทียบกับกฎหมายเลือกตั้งในต่างประเทศที่เป็นสากล เช่น ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน สหราชอาณาจักร ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศสหรัฐอเมริกา วิชาการและแนวโน้มทางการเมืองไทย ผู้บริหารประเทศต้องมีเจตจำนงเพื่อประชาชนของประเทศ (Taweesak Kanyachai. 2020)

ในการดำเนินการทางการเมืองนั้นพรรคการเมืองนั้นต้องมีมโนธรรม หากพรรคการเมืองซึ่งประกอบขึ้นด้วยบุคคลซึ่งเปี่ยมมโนธรรม ย่อมเป็นพรรคการเมืองซึ่งมีมโนสำนึก กฎหมายนั้นไม่อาจทำให้คนมีความเที่ยงธรรมมากขึ้นมาได้แม้แต่เศษธุลีหนึ่งและด้วยเหตุแห่งการถือเคร่งในตัวของกฎหมายนั่นเอง ผลการเคารพในกฎหมายอย่างผิดๆนี้เอง ก็ขัดต่อสามัญสมนึกมโนธรรมของตน ความไว้วางใจให้อยู่บนมือคนเก่งคนมีทักษะโดยคนเหล่านั้นอยู่เหนือการควบคุมด้วยอำนาจใด ๆ ผู้ที่ร่วมบริหารประเทศผู้ปกครองถึงกระนั้นก็ดูเหมือนว่าจะมีปัญหาตามมา (ทวี ทองสว่าง และคณะ, 2546).

จากสภาพปัญหาการปกครอง ทางกลุ่มผู้ศึกษาเห็นว่า การปกครองมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย และมีวิธีการที่แตกต่างกันออกไปก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายด้านในทางการเมืองไม่ว่าจะเป็น ความเสมอภาค สิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งเป็นหัวใจในการปกครองในระบบประชาธิปไตย จึงต้องมีการสร้างการเมืองที่ดีมีคุณภาพ กล่าวคือ กล่าวทำ โดยเฉพาะองค์กรหรือบุคคลทางการเมืองที่มีส่วนเกี่ยวข้องของทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้ง พรรคการเมือง สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำเนินการทางการเมืองการปกครองโดยตรง ต้องมีความเป็นเอกภาพในการทำหน้าที่ ต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง ยึดมั่นในอุดมการณ์ในการปกครองประเทศ

การปกครองตามทัศนะของนักวิชาการ

การเมืองการปกครองหรือรัฐศาสตร์หรือศาสตร์แห่งรัฐ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Political Science เป็นคำศัพท์ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาการเมืองการปกครองโดยเฉพาะ นักปราชญ์ทางรัฐศาสตร์ทั้งหลายอาจจะแยกวิชาการนี้ออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ประการหนึ่งมีลักษณะเป็นศาสตร์ (Science) คือเป็นความรู้ทางวิชาการด้านการเมืองการปกครอง ประการที่สองมีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts) วิชา รัฐศาสตร์จึงกลายเป็นวิชาที่ประยุกต์เอาลักษณะที่เป็นศาสตร์และศิลป์เข้าด้วยกัน แล้วนำเอาวิชาการนี้มาใช้ปกครองประเทศ (เกษภา ผาทอง, 2560 ; ทวี ทองสว่าง และคณะ, 2546) นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ ได้ให้ความหมายการเมืองการปกครอง ดังนี้

เพลโต (Plato) นักปรัชญาการเมือง กล่าวว่าการเมืองเป็นเรื่องเกี่ยวกับการแสวงหาความยุติธรรม เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ที่ดีงาม การศึกษาการเมืองในยุคนี้เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาเหตุผล และเป็นแนวทางของการปฏิบัติทางการเมือง โดยเฉพาะในเรื่องการวางรูปแบบที่ดีของรัฐให้กับมวลมนุษย์ในสังคม ว่าควรจะมีลักษณะอย่างไร และมีแนวทางในการปฏิบัติอย่างไร จึงจะทำให้สังคมมนุษย์เกิดการอำนวยความสะดวกและสันติสุขแก่คนทั้งปวง (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2524)

อริสโตเติล (Aristotle) ได้อธิบายเรื่องการเมือง ในหนังสือ politics ว่า การเมืองย่อมเกี่ยวข้องกับอำนาจ อำนาจทางการเมืองจะต้องแตกต่างจากอำนาจอื่นองค์การทางการเมืองจะต้องมีอำนาจปกครองเป็นอธิปไตย หน่วยการบริหาร (รัฐบาล) แห่งองค์การทางการเมืองจะต้องเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในกิจกรรมต่างๆ ทุกกรณี ดังนั้นคุณลักษณะของการเมืองจึงประกอบด้วยปัจจัยเด่นชัดอย่างน้อยสองประการคือ อำนาจ (Authority) และการปกครอง (จรรยา สุภาพ, 2538)

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึง สิ่งที่เรียกว่าการเมืองมีความหมายตามแนวทางของศาสนา ว่า การเมือง คือ การจัดอย่างถูกต้องตามกฎหมายของธรรมชาติ เพื่อคนมากจะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก (พุทธทาสภิกขุ, 2521)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้นิยาม “การปกครอง” และความหมายตามทัศนะของ พระพุทธศาสนาว่า เป็นการปกครองเพื่อการศึกษา การปกครอง และความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้น มิใช่เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัยคือ สภาพเอื้อ เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมาย แห่งการศึกษา หรือเพื่อเป็นหลักประกันแห่งการศึกษาจึงถือเป็นคนดีไว้ว่า การปกครองที่มีขึ้นเป็นเรื่องของการศึกษาทั้งสิ้น (วิเชียร พงษ์ไพบูลย์, 2552)

สรุป การเมืองการปกครอง หมายถึง การใช้อำนาจอธิปไตยตามกฎหมาย ที่ได้มาเพื่อสร้างความผาสุก ตามระเบียบแบบแผน ด้วยความเสมอภาค เพื่อความอยู่ดี กินดี และการดูแลการจัดการให้มีความสงบสุขของ ประชาชน ซึ่งมีปัจจัยหลายอย่างเข้ามามีเกี่ยวข้องทั้งในด้านที่เป็นศาสตร์และศิลป์

รูปแบบของการปกครอง

แนวคิดในยุคกรีกโบราณจากปรัชญาทางการเมืองในการศึกษารัฐศาสตร์เกี่ยวกับการกำหนดรูปแบบ การปกครองของ Plato และ Aristotle (สุขุม นวลสกุล และ วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ, 2541). ได้มีแนวคิดว่าการ กำหนดรูปแบบการปกครองเกิดจากองค์ประกอบ 2 ประการ ดังนี้

1. ผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย

Plato และ Aristotle เชื่อว่าองค์ประกอบของการกำหนดรูปแบบการปกครองก็คือ จะต้องพิจารณาว่า ขณะนั้นใครเป็นผู้ถืออำนาจอธิปไตย และผู้ถืออำนาจหรือเป็น เจ้าของอำนาจนั้นมีจำนวนมากน้อยเพียงใด ซึ่ง สามารถจัดแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 3 กลุ่ม คือ

- 1) อำนาจอธิปไตยอยู่ที่คนคนเดียว เป็นกรณีที่อำนาจในการปกครองอยู่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งมี เพียงคนเดียว บุคคลนั้นจะเป็นผู้นำและใช้อำนาจการปกครองแต่เพียงผู้เดียว
- 2) อำนาจอธิปไตยอยู่ที่กลุ่มบุคคล เป็นกรณีที่อำนาจในการปกครองอยู่ที่คณะบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ใช้อำนาจนั้นร่วมกันในนามของคณะผู้ปกครอง
- 3) อำนาจอธิปไตยอยู่ที่ประชาชนทั้งหมด เป็นกรณีที่อำนาจในการปกครองอยู่ที่ประชาชนพลเมือง อันถือเป็นคนส่วนมากของประเทศ ถือว่าทุกคนมีสิทธิในอำนาจนั้น ๆ

2. จุดมุ่งหมายในการปกครอง

องค์ประกอบประการที่ 2 คือ ให้พิจารณาว่าบุคคลที่มีอำนาจอธิปไตยซึ่งถือเป็นอำนาจปกครองนั้น ได้ใช้อำนาจปกครองเพื่อใคร ใครเป็นผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากการใช้อำนาจนั้น Plato และ Aristotle ได้แบ่งจุดมุ่งหมายในการใช้อำนาจปกครองออกเป็น 2 กรณี ดังนี้

ก. ผู้ปกครองใช้อำนาจปกครองเพื่อประชาชนส่วนรวม ผู้ปกครองได้ใช้อำนาจปกครองเพื่อให้ประชาชนส่วนรวมได้รับประโยชน์ มิได้ใช้อำนาจนั้นเพื่อประโยชน์ของตัวผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่นใดเป็นการเฉพาะ

ข. ผู้ปกครองใช้อำนาจปกครองเพื่อผู้ปกครอง เพื่อให้ตนเองหรือพวกพ้องได้รับประโยชน์ มิได้ใช้อำนาจเพื่อประชาชนเป็นการส่วนรวมจากที่กล่าวข้างต้นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดรูปแบบการปกครองต่างๆ ตามแนวคิดของ Plato และ Aristotle จึงต้องพิจารณาที่จำนวนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและวัตถุประสงค์ของการใช้อำนาจอธิปไตยเป็นเกณฑ์สำคัญ ซึ่งต้องครบทั้งสององค์ประกอบ (ชรินทร์ สันประเสริฐ, 2538) จากแนวความคิดดังกล่าวก่อให้เกิดรูปแบบการปกครอง 6 รูปแบบ ดังนี้

1. **ราชาธิปไตย (Monarchy)** ผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยหรือผู้ปกครองเป็นบุคคลคนเดียว และในการใช้อำนาจนั้นได้กระทำไปเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนส่วนรวม การตัดสินใจ การออกกฎ ระเบียบ หรือการปฏิบัติต่าง ๆ จะมาจากบุคคลเพียงคนเดียวก็คือ ผู้ปกครอง ซึ่งก็คือพระมหากษัตริย์

2. **ทฤษฏีธิปไตย (Tyranny)** ผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยหรือผู้ปกครองเป็นบุคคลเดียวเหมือนกับแบบราชาธิปไตย แต่มีความแตกต่างกันที่วัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายในการใช้อำนาจปกครองที่แบบทฤษฏีธิปไตยนั้นผู้ปกครองจะใช้อำนาจไปเพื่อประโยชน์แก่ตนเองเท่านั้น มิได้มุ่งเน้นที่จะให้ประชาชนส่วนรวมได้ประโยชน์แต่อย่างใด การตัดสินใจ การออกกฎระเบียบตลอดจนการปฏิบัติต่าง ๆ ก็มุ่งให้ผู้ปกครองได้รับประโยชน์จากประวัติศาสตร์หลายประเทศมีผู้ปกครองที่เป็นทรราชย์

3. **อภิชนาธิปไตย (Aristocracy)** เป็นรูปแบบการปกครองที่อำนาจอยู่ที่คณะหรือบุคคลกลุ่มหนึ่ง ทำให้มีอำนาจในการบริหารปกครอง การตัดสินใจ ออกกฎระเบียบใด ๆ ย่อมกระทำได้ในนามของคณะหรือกลุ่มผู้ปกครองและการใช้อำนาจของผู้ปกครองนั้นต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนรวม นอกจากนี้คุณลักษณะที่สำคัญอีกประการก็คือ คณะหรือกลุ่มผู้ปกครองนั้นจะเป็นผู้มีชาติตระกูล ฐานะทางสังคม การศึกษาดี

4. **คณาธิปไตย (Oligarchy)** คณาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่อำนาจอยู่ที่คณะหรือกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่ง เช่นเดียวกับการปกครองแบบอภิชนาธิปไตยดังกล่าวแล้ว แต่มีความแตกต่างที่สำคัญอยู่ 2 ประการ ประการแรกจุดมุ่งหมายในการใช้อำนาจปกครอง คณาธิปไตยผู้ปกครองจะใช้อำนาจเพื่อประโยชน์แก่ฝ่ายผู้ปกครองเอง ในขณะที่ อภิชนาธิปไตยผู้ปกครองจะใช้อำนาจเพื่อประชาชนส่วนรวม ข้อแตกต่างประการที่สองคือ กำเนิดและภูมิหลังของผู้ปกครองของคณาธิปไตยมักจะมีคุณลักษณะที่ด้อยกว่า เช่น ชาติตระกูล ฐานะ การศึกษา ฯลฯ

5. ประชาธิปไตย (Democracy) Plato และ Aristotle ได้กล่าวถึงการปกครองแบบประชาธิปไตยไว้ว่าเป็นการปกครองที่อำนาจอธิปไตย หรืออำนาจการปกครองอยู่กับประชาชนพลเมืองทุกคนของรัฐ จึงถือได้ว่าทุกคนที่เป็นพลเมืองย่อมมีสิทธิเป็นผู้ใช้อำนาจการปกครองได้ และในการใช้อำนาจนั้นก็ต้องกระทำเพื่อประชาชนส่วนรวม อย่างไรก็ดี ในการใช้อำนาจการปกครองของประชาชนนั้น อาจใช้ระบบผู้แทน (Representation) ได้ โดยที่ผู้แทนนี้จะต้องเป็นที่ยอมรับโดยเสียงส่วนมากให้เป็นผู้ใช้อำนาจการปกครองนั้นแทนประชาชนคนอื่นๆ จึงจะถือได้ว่ามีความเป็นประชาธิปไตย

6. ฝูงชน (Mob-rule) เมื่ออำนาจการปกครองอยู่ที่ประชาชนเช่นเดียวกับแบบประชาธิปไตย แต่ขาดการใช้อำนาจนั้นอย่างเป็นระเบียบ ต่างคนต่างใช้ หรือมีผู้ที่ไม่หวังดีต้องการใช้อำนาจนั้นเสียเอง ได้ทำการปลุกกระดมทำให้ประชาชนสับสนแตกแยก ก็จะเกิดความวุ่นวายไม่สงบเป็นสภาพที่ไม่มีใครเป็นผู้ปกครองที่ถูกต้อง ไม่มีรัฐบาลหรือที่เรียกว่า “อนาธิปไตย (Anarchy)” เมื่อพิจารณาองค์ประกอบด้านผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประกอบกับจุดมุ่งหมายในการปกครอง 6 แบบ ดังนี้

อำนาจอธิปไตย	จุดมุ่งหมายในการปกครอง	
	เพื่อประชาชน	เพื่อผู้ปกครอง
คนเดียว	ราชาธิปไตย	ทฤษาธิปไตย
คณะบุคคล	อภิชนาธิปไตย	คณาธิปไตย
ประชาชนทั้งหมด	ประชาธิปไตย	ฝูงชน

ถ้าพิจารณาถึงรูปแบบการปกครองตามแนวความคิดของ Plato และ Aristotle แล้วเห็นได้ว่ารูปแบบการปกครองทั้ง 6 แบบนั้น ซึ่งจะมีเจ้าของอำนาจอธิปไตย คือ เป็นบุคคล กลุ่มคน หรือประชาชน อย่างไรก็ดีอย่างหนึ่งก็ตาม จะเห็นได้ว่าการใช้อำนาจในแต่ละรูปแบบการปกครองว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อผู้ปกครอง หรือเพื่อคนส่วนรวมในการปกครอง ซึ่งมีนำรูปแบบการปกครองในแบบไหนมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความเสมอภาค ความสงบเรียบร้อยของประชาชน

การเมืองการปกครองของไทย

การเมืองการปกครองของประเทศไทย ช่วงต้นคือ การปกครองรูปแบบ “ราชาธิปไตย” ต่อมาภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ก็ได้พยายามเปลี่ยนให้อยู่ในรูปแบบ “ประชาธิปไตย” แต่กลับติดอยู่กับรูปแบบ “อภิชนาธิปไตย” หรือ “คณาธิปไตย” สลับกันไปมา จนถึงปัจจุบัน ดังนั้น สามารถกล่าวเบื้องต้นได้ว่าจนถึงปัจจุบัน รูปแบบการปกครองของประเทศไทยยังไม่อยู่ในลักษณะ “ประชาธิปไตย” ได้อย่างสมบูรณ์แบบที่ Edward Shils เห็นว่า ระบบการเมืองไทยในสมัยรัฐบาลทหาร มี 2 รูปแบบ (กัญจวิระ วิจิตรวัชรารักษ์, 2563) คือ

1. **คณาธิปไตยนำสมัย** เป็นระบบการเมืองที่ถูกครอบคลุมด้วยระบบราชการ/หรือคณะทหาร โดยมีรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นประชาธิปไตยหรือไม่เป็นรัฐธรรมนูญเลย ซึ่งมีจุดประสงค์สำคัญคือ การพยายามสร้างประสิทธิภาพและความมีเหตุผลในการบริหารงานโดยอาจมีเป้าหมายที่มุ่งหวังจะสร้างระบอบประชาธิปไตยขึ้นมาก็ได้

2. **ประชาธิปไตยชั้นนำ** เป็นระบบการเมืองที่รวมอำนาจไว้ที่ฝ่ายบริหารและระบบราชการ แม้จะมีรัฐสภา มีการเลือกตั้ง และมีเสรีภาพทางการเมืองอยู่บ้าง แต่ก็ยังเป็นเพียงในแง่รูปแบบเท่านั้น ในพฤติกรรมความเป็นจริงฝ่ายนิติบัญญัติยังไม่เข้มแข็งหรือเป็นหลักได้อย่างไรก็ตาม การปกครองของประเทศทั้งหลายในโลกใบนี้ ทั้งที่เคยมีมาในอดีตและใช้เป็นรูปแบบการปกครองในปัจจุบัน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทเท่านั้น คือ การปกครองแบบเผด็จการ (Dictatorship) การปกครองแบบประชาธิปไตย (Democracy)

จะเห็นได้ว่า การปกครองไทยหลังการเปลี่ยนแปลง พ.ศ. 2475 ได้มีความพยายามให้อยู่ในรูปแบบประชาธิปไตยและมีการสลับกันระหว่าง อภิชนาธิปไตย กับ คณาธิปไตย เป็นลักษณะที่ไม่สมบูรณ์แบบของการปกครองแบบประชาธิปไตย มีการครอบคลุมด้วยระบบราชการ และรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นประชาธิปไตย เป็นระบบการรวมอำนาจ ถึงแม้จะมีกระบวนการทางรัฐสภา มีการเลือกตั้งก็ตาม เป็นการปกครองแบบผสมผสาน

วิวัฒนาการทางการเมืองการปกครองของไทย พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้เข้าสู่แนวทางประชาธิปไตยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ประชาธิปไตยของไทยไม่ได้มีความราบรื่นดังที่คณะราษฎรได้ตั้งเป้าหมายไว้ แต่กลับประสบกับปัญหาและล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอด เป็นระยะเวลา 88 ปี จนถึงปัจจุบันเราสามารถแบ่งเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครองภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (วัลลภ พิริยวรรธนนะ, 2560; ทวีทองสว่าง และคณะ, 2546; เยวภา ประคองศิลป์, 2552) ออกเป็น 5 ยุค ดังนี้

1. **ยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475-พ.ศ. 2490)** เป็นยุคของความขัดแย้งระหว่างคณะราษฎรกับกลุ่มผู้ปกครองเดิม ประกอบไปด้วยกลุ่มเจ้าและพวกขุนนาง และความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในคณะราษฎรด้วยกันเอง รวมทั้งสถานการณ์ของสงครามโลกครั้งที่ 2 ในระยะห้าปีแรกของการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ ปรากฏว่ามีเหตุการณ์เกิดขึ้นหลายเหตุการณ์ อันมีผลนำไปสู่ความคลอนแคลนของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นกรณีการนาเสนอเค้าโครงเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ ที่มีแนวทางแบบคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้การเกิดการกบฏของกลุ่มนายทหารและข้าราชการในต่างจังหวัดภายใต้การนำของพระองค์เจ้าบวรเดช อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมโดยหวังทาการช่วงชิงอำนาจจากรัฐบาล ในช่วงวันที่ 11-17 ตุลาคม พ.ศ. 2476 นำโดยพระองค์เจ้าบวรเดชโดยเหตุผลในการกระทำมีแนวโน้มที่จะนำระบบการปกครองแบบเดิมกลับมาใช้อีกครั้งหนึ่ง แต่สุดท้ายก็ถูกปราบปรามจากรัฐบาล ซึ่งเรียกกระทำครั้งนี้ว่า “กบฏบวรเดช” เหตุการณ์ครั้งนี้ส่งผลให้รัฐบาลโดยเฉพาะกลุ่มคณะราษฎรเกิดความไม่ไว้วางใจในเชื้อพระวงศ์รวมทั้งรัชกาลที่ 7 ด้วยเช่นกัน นำมาซึ่งการที่เจ้านายหลายพระองค์ต้องเสด็จนิราศไปประทับยังต่างประเทศ

2. ยุคเผด็จการอำนาจนิยม (พ.ศ. 2490-พ.ศ. 2516) การเมืองการปกครองของไทยภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 มีความเข้มข้นและความรุนแรงสูงจึงอาจกล่าวว่าเป็นยุคที่คณะทหารและกองทัพได้เข้ามา มีบทบาททางการเมืองการปกครอง โดยการยึดอำนาจทำรัฐประหารเกิดขึ้นอย่างบ่อยครั้ง จนกระทั่งมีการให้สมญาการปกครองในยุคนี้ว่าเป็น “ยุคอำมาตยาธิปไตย” โดยมีการรัฐประหารเป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อน โดยในช่วง 25 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2475-2500 ได้มีรัฐธรรมนูญ 6 ฉบับ มีการเลือกตั้ง 9 ครั้ง มีการรัฐประหารและการกบฏ 10 ครั้ง ดังนั้น หากคิดเฉลี่ยอาจกล่าวได้ว่า มีรัฐธรรมนูญ 1 ฉบับต่อ 4.1 ปี มีการเลือกตั้ง 1 ครั้งต่อ 2.7 ปี และมีการขัดแย้งทางการเมืองในรูปแบบของรัฐประหารหรือการกบฏทุก ๆ 2.5 ปี และในขณะเดียวกัน หากพิจารณาจะเห็นว่า ทหารได้กุมอำนาจในฐานะตำแหน่งนายกรัฐมนตรีประมาณ 21 ปี

(1) กบฏเสนานิการ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2491 เป็นการต่อต้านที่เกิดจากกลุ่มนายทหารบก เช่น พล.ท. ผิน ชุณหะวัณ, พ.อ. กาจ กาจสงคราม, พ.อ. เผ่า ศรียานนท์, พ.อ. สฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ไม่ได้มีส่วนร่วมด้วยในตอนแรก

(2) กบฏวังหลวง 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2492 ภายใต้อำนาจของนายปรีดี พนมยงค์ และการสนับสนุนจากกลุ่มทหารเรือและกลุ่มเสรีไทย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำการล้มล้างรัฐบาลจอมพล ป. และยกเลิกรัฐธรรมนูญ 2492 นำรัฐธรรมนูญ 2475 กลับมาใช้ โดยหลัก แล้วใช้แม่น้ำเจ้าพระยาในการขนอาวุธ

(3) กบฏแมนฮัตตัน 29 มิถุนายน พ.ศ. 2494 เป็นปฏิบัติการของกลุ่มทหารเรือ โดยทำการจับกุมตัวจอมพล ป. ในพิธีมอบเรือขุดสันดอนแมนฮัตตัน และนำจอมพล ป. ขึ้นสู่เรือรบหลวงศรีอยุธยา อันเป็นเรือรบที่สำคัญที่สุดของกองทัพเรือ เพื่อเป็นตัวประกันจากนั้นจึงได้ยึดสถานที่สำคัญทางทหาร แต่จากการตัดสินใจของรัฐบาล (จอมพลสฤษดิ์) ให้โจมตีโดยไม่สนใจว่าจอมพล ป. จะเป็นเช่นไร จึงเกิดปะทะกันอย่างรุนแรง

3. ยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน (พ.ศ. 2516-พ.ศ. 2519) เป็นช่วงที่การเมืองการปกครองของไทยได้เข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตยอย่างที่เราจะเห็นอันได้แก่ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองไม่ว่าจะเป็นการผลักดันในการจัดทำรัฐธรรมนูญ การเลือกตั้ง รวมทั้งการรวมตัวของประชาชนทำการต่อต้านรัฐบาลอำนาจนิยมและเป็นผลสำเร็จ ผลจากการที่บทบาทอำนาจทางการเมืองการปกครองเป็นของกลุ่มบุคคลเพียงไม่กี่กลุ่ม โดยส่วนใหญ่ก็คือ กลุ่มข้าราชการทหาร นับแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา

มีเหตุการณ์ที่สำคัญ คือ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 แต่อย่างไรก็ตามความเบ่งบานของประชาธิปไตยกลับมีระยะเวลาที่สั้นมากเพียงแค่ 3 ปี ซึ่งสุดท้ายก็กลับเข้าสู่ภาวะทางการเมืองแบบเดิม ซึ่งเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญมีดังนี้

(1) เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองยุคใหม่ของไทยที่มีนัยสำคัญ เพราะเป็นการลุกฮือของประชาชนเป็นจำนวนมากแสน ๆ คน เพื่อต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหาร ถือได้ว่าการลุกฮือ ดังกล่าวเป็นการเปิดประวัติศาสตร์บทใหม่ทางการเมืองไทยในยุคหลังการเปลี่ยนแปลง 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดยเรียกหลายชื่อ เช่น วันมหาวิปโยค วันมหาปิติ การปฏิวัติ 14 ตุลาคม การปฏิวัติของนักศึกษา

(2) เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เป็นเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องจากกรณี 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ภายหลังจากที่ได้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญตามความต้องการของประชาชน ได้เกิดอิสระและเสรีภาพทั้งทางด้านความคิดและในทางการเมืองและการปกครองอย่างสูง นำมาสู่การเรียกร้องและการชุมนุมประท้วงอย่างต่อเนื่องจนเกินขอบเขต ในขณะที่เดียวกันกลุ่มนักศึกษาเป็นกลุ่มที่มีบทบาทอย่างมากในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ก็มีอิสระเสรีภาพอย่างมากจนเกินขอบเขตเช่นกัน

4. ยุคกึ่งประชาธิปไตยหรือยุคประชาธิปไตยครึ่งใบ (พ.ศ. 2520-พ.ศ. 2535) ประชาธิปไตยครึ่งใบ คือ การประนีประนอมระหว่างเผด็จการกับประชาธิปไตยสืบเนื่องจากยุคสมัยการเบ่งบานของประชาธิปไตยเป็นต้นมา ทำให้ประชาธิปไตยอย่างสุดกู่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ในขณะเดียวกัน สังคมก็ไม่สามารถยอมรับการปกครองในระบอบเผด็จการได้อีก ระบอบการปกครองจึงมีทั้งกลุ่มอำนาจเผด็จการและกลุ่มประชาธิปไตยอยู่ด้วยกัน มีเหตุผลจากประการแรก เป็นอุบายของรัฐบาลที่ประสงค์จะครองอำนาจให้ยาวนานที่สุดโดยกำหนดในรัฐธรรมนูญในประเด็นสำคัญที่สุด 2 ประเด็น คือ (1) นายกรัฐมนตรีไม่ต้องผ่านการรับเลือกตั้งเป็น ส.ส. (2) ข้าราชการประจำและทหารจะดำรงตำแหน่งข้าราชการประจำ และดำรงตำแหน่งทางการเมืองไปพร้อมๆ

เหตุการณ์รัฐประหาร กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 (พฤษภาทมิฬ) เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในช่วงรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งมีหลักในการบริหารบ้านเมืองในลักษณะที่เรียกว่า “ธุรกิจการเมือง” หรือรูปแบบธนาธิปไตย มีการทุจริตคอร์รัปชันอย่างสูง จนทำให้เกิดความหวุ่นวิตกกังวลไปว่า จะนำประเทศไปสู่ความหายนะ ซึ่งมีผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองส่งผล ให้ทหารเข้ามาทำการแทรกแซง โดยทำการรัฐประหารของคณะที่เรียกตนเองว่า คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ซึ่งมีเหตุผลในการรัฐประหารดังนี้

1. มีการทุจริตคอร์รัปชันในบรรดาระดับรัฐมนตรีร่วมรัฐบาลอย่างกว้างขวาง
2. ข้าราชการการเมืองรังแกข้าราชการประจำ
3. รัฐบาลเป็นเผด็จการทางรัฐสภา
4. มีการพยายามทำลายสถาบันทหาร
5. บิดเบือนคดีวันรอบสังหารซึ่งมีจุดมุ่งหมายล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์

5. ยุคประชาธิปไตยฉบับประชาชน (พ.ศ. 2540-ปัจจุบัน) กล่าวได้ว่ายุคนี้เป็นเหตุการณ์ทางการเมืองในยุคปัจจุบัน อันเป็นผลต่อเนื่องจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬที่ได้มีการปฏิรูปการเมืองและการปกครอง จัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ฉบับที่ 16 ซึ่งบางครั้งก็เรียกว่า “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” เนื่องจากมาจากความต้องการและเรียกร้องของประชาชนชาวไทย และได้มีการจัดทำประชาพิจารณ์อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้มีการคาดหวังว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้จะส่งผลให้การเมืองการปกครองของไทยมีการพัฒนาในแนวทางประชาธิปไตยได้ตามที่ควรจะเป็น จนมีผู้กล่าวว่าภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว คงจะไม่มีเหตุการณ์ปฏิวัติ รัฐประหารในเมืองไทยอีกต่อไป

เหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ถือได้ว่าเป็นการทหารรัฐประหารครั้งที่ 10 ในประเทศไทย เกิดขึ้นในคืนวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ซึ่งนำโดย พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน เป็นหัวหน้าคณะ ได้มีการยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินของ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร (รักษาการนายกรัฐมนตรี) แล้วประกาศกัญญาการศึกษาชั่วคราวอาณัติ ในการทำรัฐประหารครั้งนี้เกิดขึ้นก่อนการเลือกตั้งทั่วไป ที่ได้มีการกำหนดขึ้นในเดือนตุลาคม และนับเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในวิกฤตการณ์ทางการเมือง ได้จัดตั้งรัฐบาลชั่วคราว โดยมี พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เหตุการณ์ดังกล่าวจึงเป็นจุดเริ่มต้นนำไปสู่ความขัดแย้งทางด้านความคิดของประชาชนคนไทยที่ได้แบ่งออกเป็น 2 ขั้วอย่างชัดเจน กล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งไม่พอใจการบริหารงานของรัฐบาลนายกทักษิณ ชินวัตร ในประเด็นต่าง ๆ โดยเฉพาะในเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน การเอื้อผลประโยชน์ให้พวกพ้อง โดยจัดตั้งเป็นกลุ่มพันธมิตรพลังประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (People's Alliance for Democracy : PAD) โดยมีสัญลักษณ์คือ สีเหลือง และได้ทำการ ชุมนุมประท้วง ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งสนับสนุนการทำงานของรัฐบาลและต่อต้านการรัฐประหาร คือ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ หรือ นปช. มีสัญลักษณ์คือ สีแดง ดังนั้นจึงเกิดการปะทะกันระหว่างกลุ่มผู้ชุมนุมที่สนับสนุนและคัดค้าน และมีแนวโน้มที่จะเกิดความรุนแรงของเหตุการณ์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (เรียกว่า เป็นการต่อสู้ของกลุ่มสีเหลืองและกลุ่มสีแดง) จากสาเหตุดังกล่าวกลุ่มทหารโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) จึงเข้ามายึดความขัดแย้ง โดยอ้างเหตุผลในการรัฐประหาร ดังนี้

1. การบริหารราชการแผ่นดินโดยรัฐบาลรักษาการปัจจุบัน ได้ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งแบ่งฝายสลายความรู้รักสามัคคีของชนในชาติ
2. การบริหารราชการแผ่นดิน ส่อไปในทางทุจริตประพฤติมิชอบอย่างกว้างขวางหน่วยงานองค์กรอิสระ ถูกครอบงำทางการเมือง
3. การหมิ่นเหม่ต่อการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพแห่งองค์พระมหากษัตริย์ ผู้ทรงเป็นที่เคารพเทิดทูนของปวงชนชาวไทยบ่อยครั้ง

การรัฐประหารดังกล่าว นำมาซึ่งการยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และได้บัญญัติใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2549 ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 17 ขณะเดียวกันก็ได้ทำการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ 18 และร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้ประชาชนออกเสียงประชามติในวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2550

ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ 18 พุทธศักราช 2550 ก็ได้มีการจัดให้มีการเลือกตั้งเป็นการทั่วไปขึ้นมา ซึ่งพรรคพลังประชาชนได้เสียงข้างมากและเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลโดยมีนายสมักร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคพลังประชาชนเป็นนายกรัฐมนตรี และนำมาซึ่งการเกิดขึ้นของกลุ่มพันธมิตรพลังประชาชนเพื่อประชาธิปไตยอีกครั้ง เพื่อทำการต่อต้านโดยเห็นว่านายสมักร สุนทรเวชเป็น

นอมินี (ตัวแทน) ของ พ.ต.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี โดยกลุ่มพันธมิตรได้กลับเข้ามาชุมนุมประท้วง และในวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2551 กลุ่มพันธมิตรฯ ได้บุกเข้ายึดสถานีโทรทัศน์ NBT

เหตุการณ์รัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 เวลา 16:30 น. มีการทำรัฐประหารในประเทศไทย พุทธศักราช 2557 ซึ่งมี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้การทำรัฐประหารครั้งที่ 13 เป็นประวัติศาสตร์ชาติไทย รัฐประหารรัฐบาลรักษาการมี นายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล เป็นผู้นำในขณะนั้น มีวิกฤตการณ์การเมืองคือการคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ และอิทธิพลของนายทักษิณ ชินวัตร ซึ่งเริ่มเมื่อเดือนตุลาคม 2556 ทำให้การเมืองไทยก่อนหน้า 20 พฤษภาคม 2557 ได้มีการประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร โดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (ผู้บัญชาการทหารบก) และตั้งกองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (กอ.รส.) พร้อมกับยกเลิกศูนย์อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (ศอ.รส.) ที่ตั้งขึ้นโดยนางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และใช้วิธีการปิดควบคุมสื่อ ตรวจสอบพิจารณาเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต และจัดประชุมเพื่อหาทางออกด้านวิกฤตการณ์การเมืองของประเทศ แต่การประชุมไม่เป็นผล จึงเป็นข้ออ้างในการทำรัฐประหารครั้งนี้

ภายหลังการทำรัฐประหาร คณะรัฐมนตรีรักษาการหมดอำนาจตลอดจนให้ยุบวุฒิสภา และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้สิ้นสุดลง ยกเว้นหมวดที่ 2 ประกาศให้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 โดยให้มีสถานะติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่แทนสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา ซึ่งมีมติเลือก พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี คนที่ 29 ของประเทศไทย เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2557

เหตุผลของการทำรัฐประหาร วันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ทหารแจกใบปลิวให้ประชาชนที่สัญจรย่านอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ เนื้อหาระบุเหตุผลที่ คสช. ยึดอำนาจ ดังนี้ (1) มีความขัดแย้งทางความคิดการเมืองอย่างรุนแรงจนถึงระดับครอบครัวคนไทย (2) การใช้อำนาจการปกครองแบบเดิมไม่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและการกระทำผิด (3) แนวทางการเลือกตั้งในรูปแบบเดิมมีการต่อต้านอย่างกว้างขวาง ถ้าปล่อยไว้อาจเกิดปัญหาวุ่นวายไม่รู้จบ (4) การชุมนุมทางการเมืองส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชนทุกหมู่เหล่าทำให้ประชาชนแตกความสามัคคี (5) ปัญหาทุจริต (6) การบังคับใช้กฎหมายต่อปัญหาข้างต้น บังคับใช้ไม่ได้ทุกกลุ่ม ทำให้เกิดความหวาดระแวง เกลียด ชังกันในหมู่ประชาชนเป็นวงกว้าง มีการยุยงปลุกปั่นให้ใช้ความรุนแรง (7) การบริหารราชการแผ่นดินไม่สามารถกระทำได้อย่างเด็ดขาด ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชาติและความทุกข์ของประชาชน (8) ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ไทย (9) การปลุกกระดมมวลชนโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ (10) มีการจัดตั้งและใช้กองกำลังติดอาวุธ คณะรัฐประหารให้ค่าน้ำใจจะกวาดล้างการฉ้อราษฎร์บังหลวง ลดความตึงเครียดทางการเมือง เปลี่ยนสภาพเศรษฐกิจไทย แก้ไขปัญหา ระบบการศึกษาและโครงสร้างพื้นฐานของไทย และการจัดสรรงบประมาณของรัฐอย่าเสมอภาคตามภูมิภาคต่าง ๆ

รัฐธรรมนูญชั่วคราว 2557 เป็นต้นธารแม่น้ำ 5 สายของโรดแม็ป : โรดแม็ปเริ่มต้นด้วยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม ซึ่งตรงกับวันครบกำหนด 2 เดือนพอดีในการ "เข้าครองอำนาจ" ในวันที่ 22 พฤษภาคมที่ผ่านมา รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นฉบับที่ 19 แห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งรวมทั้งฉบับถาวร และฉบับชั่วคราว โดยไม่นับฉบับแก้ไขเพิ่มเติม คำว่า "ฉบับชั่วคราว" มีความหมายว่าให้ใช้บังคับไปพลางก่อน คาดว่าจะมีระยะเวลา 1 ปี ระหว่างรอการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับถาวร และเมื่อการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับถาวร หรือฉบับที่ 20 เสร็จสิ้น กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญต่าง ๆ ดำเนินการเสร็จสิ้นก็จะเข้าสู่ระยะที่ 3 ของโรดแม็ป คือ การจัดการเลือกตั้งเพื่อคืนการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีความเชื่อในช่วงเวลาประมาณ 1 ปี นับจากนี้ไปจะสามารถจัดการปัญหาที่ค้างคาและเป็นชนวนให้เกิดความคับแค้น ความไม่สงบเรียบร้อยในช่วงที่ผ่านมาได้เป็นผลสำเร็จ หรืออย่างน้อยในระดับหนึ่ง ความจำเป็นในช่วงเวลาประมาณ 1 ปี จากนี้ไปก็คือ ทำอย่างไรที่จะไม่ให้เกิดเสียงบ่น หรือเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่าสิ่งที่อุตสาหามาในช่วง 2 เดือนที่ผ่านมา เป็นสิ่งที่เสียของหรือสูญเปล่าเพราะเหตุนี้ในรัฐธรรมนูญฉบับที่ 19 ฉบับชั่วคราว จึงจำเป็นต้องวางหลักการที่เข้มงวดกวดขัน แต่ก็มีมีความจำเป็นเพราะรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นเหมือนกับต้นธารหรือต้นสายแม่น้ำ 5 สาย ดังนี้

1. แม่น้ำสายแรก "สถานิติบัญญัติแห่งชาติ" (สนช.) จำนวน 220 คน หัวหน้า คสช. พิจารณาเอง
2. แม่น้ำสายสอง "คณะรัฐมนตรี" เพราะต้องการ "บุคคลมีความรู้ความสามารถ"
3. แม่น้ำสายสาม "สภาปฏิรูปแห่งชาติ" มีวาระ 11 เรื่อง สรรหามาจากจังหวัด และความเชี่ยวชาญ
4. แม่น้ำสายสี่ "คณะกรรมการการร่าง" ให้เวลา 120 วันร่างรัฐธรรมนูญ
5. แม่น้ำสายที่ห้า คือ คสช. ยืนยันไม่ใช่พี่เลี้ยง ครม. แต่วางไว้ป้องกันปัญหาแทรกซ้อน

หลังจากนั้น ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2559 ฉบับลงประชามติ ได้ประกาศออกมาอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ.2559 โดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญที่มีอาจารย์มีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธานกรรมการ พร้อมด้วยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญผู้เชี่ยวชาญด้านอื่นๆ รวมทั้งสิ้น 21 คน โดยใช้เวลาร่างทั้งสิ้น 6 เดือน (180 วัน) เนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2559 ฉบับลงประชามติ ประกอบไปด้วยเนื้อหาทั้งสิ้น 16 หมวด กับ 1 บทเฉพาะกาล จำนวนทั้งสิ้น 279 มาตรา

จะเห็นได้ว่าวิวัฒนาการของการปกครองไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ทั้งหมด 5 ยุค ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีวิธีการและการใช้อำนาจทางการปกครองการในแต่ละยุคแต่ละสมัย แตกต่างกันไปตามสภาพ มีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็น ความเจริญทางด้านวัตถุ ต่าง ๆ ซึ่งมีไม่แน่นอนอนมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

แนวโน้มทางการปกครองของไทย

แนวโน้มทางการปกครองของไทย ถ้ามีการพัฒนาต่อไปได้จนกลายเป็นประเทศพัฒนาแล้ว สิ่งหนึ่งที่จะต้องเกิดขึ้นจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ที่ว่าทำไมระดับการพัฒนาเกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นเป็นสิ่งที่การดำรงชีวิตของมนุษย์ดีขึ้นแล้ว สิ่งที่เขาต้องการคือความมีศักดิ์ศรีของความเป็นคน มากขึ้นและเท่าเทียมกับคนอื่น ในทุก ๆ ด้าน สังคมไม่สามารถให้ได้ จะมีการเรียกร้องและต่อสู้เพื่อให้ได้มา คนในประเทศหรือในสังคมที่ยังมีรายได้ต่ำจะมีสิทธิ์เสียงเท่า ๆ กันกับคนอื่นทุกคนเวลาจะตัดสินใจอะไรต่าง ๆ ของสังคมหรือของประเทศ สถานะการเมืองในช่วงนี้ เป็นความเสี่ยงของประเทศในเรื่องการลงทุนถ้ายังมีการลุกลามต่อไปกระจายไปทั่วโลกนั้นทำให้นักลงทุนจากต่างประเทศไทยออกไปโดยมีนักปราชญ์หลาย ๆ ท่าน ได้แสดงความคิดเห็น ดังนี้

ดร. ถวิลวดี บุรีกุล ได้ความเห็นไว้ว่า ประชาชนจะมีความรู้มากขึ้น มีการตรวจสอบอำนาจรัฐมากขึ้น เป็นคนรุ่นใหม่มากขึ้น มีความเป็นดิจิทัลมากขึ้น พรรคการเมืองมีความเป็นนายทุน เป็นพรรคเฉพาะกิจ ทิศทางที่ดีขึ้นคือเริ่มใส่ใจต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น พลเมืองจะเป็นคนรุ่นใหม่ และเป็นพลเมืองดิจิทัลมากขึ้น (ถวิลวดี บุรีกุล, 2564) และได้สรุปภาพรวมการเมืองไทย 4 ประเภท ดังนี้

1. การเมืองที่นำโดยระบบรัฐสภา ตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจได้ เป็นผู้กำหนดทิศทางของประเทศ พรรคการเมืองเข้มแข็ง มีจริยธรรม มีธรรมาภิบาล
2. การเมืองที่นำโดยระบบบริหาร คำนิ่งถึงผลประโยชน์และอำนาจ
3. การเมืองที่นำโดยพลเมือง พลเมืองเป็นใหญ่ ตื่นรู้ทางการเมือง เกิดวัฒนธรรมประชาธิปไตย มีการกระจายอำนาจถึงฐานราก
4. การเมืองเชิงสมมูล เป็นการสร้างการเมืองที่เป็นปึกแผ่น มีธรรมาภิบาล เน้นสันติสุขเป็นประชาธิปไตย

ดร. นิเวศน์ เหมวชิรวรากร ได้กล่าวโดยสรุปว่า “อนาคตของประเทศไทย” นั้น ถ้าเราจะพัฒนาต่อไปได้จนกลายเป็นประเทศพัฒนาแล้ว สิ่งหนึ่งที่จะต้องเกิดขึ้นก็จำเป็นที่เราต้องเป็นประเทศที่ใช้ระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง แต่ถ้าเราไม่สามารถที่จะพัฒนาต่อไปได้แล้ว ประเด็นก็จะเป็นอย่างอื่น แต่ไม่ว่าจะเป็นอย่างไร ผมเองก็คิดว่าด้วย “ระดับความเป็นประชาธิปไตย” ในปัจจุบันที่ยังต่ำกว่าระดับของการพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ก็มีความเป็นไปได้ว่า ประชาธิปไตยของไทยก็จะต้องมีการ “ยกระดับขึ้น” และด้วยอิทธิพลของ “สื่อยุคใหม่” (นิเวศน์ เหมวชิรวรากร, 2563)

ศาสตราจารย์ ดร. ลิขิต ธีรเวคิน ได้กล่าวโดยสรุปว่า จะต้องมีการพัฒนาคุณภาพของคนไทยในอนาคตที่จะเป็นแบบอย่างของการกลมเกลียวเรียนรู้ทั้งในครอบครัวและในโรงเรียน และคนไทยในแบบอย่างที่จะพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นพลังสำคัญในการต่อสู้ เจริญจากความเมือง การค้า และอื่น ๆ ในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ ในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อสามารถจะนำประเทศชาติฝ่ากระแสโลกาภิวัตน์ได้โดยมีระบบการเมืองการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย ระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ระบบเศรษฐกิจที่ผสมผสานความเป็นเลิศเพื่อต่อสู้ในการค้าระหว่างประเทศ และการสร้างภูมิคุ้มกันของเกษตรกรในกรอบทฤษฎีใหม่โดยทั้งสองส่วนนั้น คำนิ่งถึงเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขณะเดียวกันก็ปรับเปลี่ยนสังคมโดยมุ่งเน้นระบบการศึกษาและวัฒนธรรม เพื่อให้เป็นสังคมที่มีประชาชนที่มีคุณภาพ

สามารถจะปรับตัวเข้ากับโลกยุคใหม่ และสามารถนำประเทศไทยก้าวไปในสังคมโลกอย่างมีสง่างาม และมีศักดิ์ศรีของชาติเอกราชที่มีขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมมายาวนาน (ลิขิต อีร์เวคิน, 2563)

จากบทความที่กล่าวมาแล้ว ทางกลุ่มผู้ศึกษาเห็นว่า แนวโน้มทางการปกครองไทยโครงสร้างทางอำนาจยังเป็นของคนชั้นนำ กับนายทุน หรือ อาจเป็นคน ๆ เดียวกัน ปัญหาที่ให้เห็นคือความเหลื่อมล้ำทางสังคม การปกครองที่ผ่านมาและครั้งล่าสุดในระยะเวลา 20 ปี ที่ผ่านมาเป็น การแก้ไขระบบการเลือกตั้งพร้อมทั้งร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ การกระจายรายได้ไม่เป็นธรรม การกำหนดนโยบายเพื่อผลประโยชน์ทางชนชั้นของพวกเขา โครงสร้างจึงเกิดเป็น เศรษฐกิจผูกขาดโดยชนชั้นนำ สังคมอุปถัมภ์และอภิสิทธิ์แบบอำนาจนิยม

สรุป

จากข้อมูลข้างต้นทั้งหมดที่กล่าวมา ทางกลุ่มผู้ศึกษาเห็นว่า เป็นสิ่งที่อธิบายให้เห็นถึงการเมืองการปกครองไทย จากอดีตถึงปัจจุบันว่ามีความเป็นมีและมีวิธีการในการดำเนินอย่างไร แสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของประชาชนในประเทศในการทำหน้าที่พลเมือง การใช้สิทธิ การมีส่วนร่วม และการได้มาซึ่งผู้นำในการปกครองประเทศในแต่ละยุค รวมไปถึงการกำหนดโครงสร้างและนโยบายในการปกครอง จะเห็นได้ว่ามีองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการปกครองและมีผลในการดำเนินการให้เป็นตามหลักของระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดความเสมอภาค ความสงบเรียบร้อย อยู่ดี กินดี มีความสุข ของประชาชน ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปไม่ว่าจะเป็นทางด้าน การปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นองค์ประกอบหรือเครื่องมือทางการปกครอง ส่งผลทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งยังเป็นการขับเคลื่อนทางการปกครอง หากผู้นำหรือผู้ใช้อำนาจอธิปไตย ไม่มีการนำหลักการปกครองที่ถูกต้อง และเหมาะสมกับยุคสมัยมาประยุกต์ใช้ ก็อาจจะเกิดการดำเนินงานที่ผิดพลาด ปัญหาที่จะตามมาไม่รู้จักจบสิ้นแต่ถ้าหากมีการวางแผนการกำหนดแนวทางที่ดีถูกต้องและชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดทิศทางของการปกครอง ต้องทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของผู้นำทางการปกครอง เช่น องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เป็นต้น อย่างไรก็ตามการปกครองต้องมีการปรับตัวเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำหน้าที่ อนาคตต้องเป็นไปอย่างที่ประชาชนในประเทศต้องการ

เอกสารอ้างอิง

- กัญจวิภา วิจิตรวีชรารักษ์. (2563). *การเมืองการปกครองไทย*. กรุงเทพมหานคร : J. Print 94.
- เกษงภา ผาทอง. (2560). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิดทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปทุมธานี : ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล.
- จรรยา สุภาพ, (2538), *ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5), กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

- ชรินทร์ สันประเสริฐ. (2538). *ระบบการเมืองการปกครองในมนุษย์กับสังคม, เอกสารการสอนชุดวิชา. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.*
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2564). *สถาบันพระปกเกล้าจัดสัมมนาออนไลน์ ส่องอนาคตการเมืองไทยเพื่อประชาธิปไตยที่ยั่งยืน.* [Online] สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2564 จาก <https://www.kpi.ac.th/news/gallery/data/1096>
- ทวิ ทองสว่าง และคณะ. (2546). *การเมืองการปกครองของไทย.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- นิเวศน์ เหมวชิรวรากร, (2563). *อนาคตของประเทศไทย.* [Online] สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2564 จาก <https://blog.settrade.com//blog/nivate/2020/10/19/2402>
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2524). *รัฐศาสตร์ พัฒนาการและแนวทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศรีอนันต์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2538). *นิติศาสตร์แนวพุทธ. (พิมพ์ครั้งที่ 3).* กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พุทธทาสภิกขุ. (2521). “ธรรมสังฆะของธรรมชาติดับอุดมคติทางการเมือง” *ธรรมสังฆะสงเคราะห์ (ธรรมโฆษณ์).* กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิ.
- เยาวภา ประคองศิลป์. (2552). *ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทย.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- ราชกิจจานุเบกษา. (6 เมษายน 2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.* เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, หน้า 14-17.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2563). *อนาคตการเมืองไทยและระบอบปกครองประชาธิปไตย. วารสารสถาบันพระปกเกล้า (สถาบันพระปกเกล้า), 4 (3), 1-12.*
- วัลลภ พิริยวรรณ, (1 ตุลาคม 2560), *การเมืองการปกครองไทย.* [Online] สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2564 จาก http://www.elcim.ssru.ac.th/walloppi/pluginfile.php/182/block_html/content.
- วิเชียร พงษ์ไพบูลย์. (2552). *ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดทางการเมืองของพุทธทาสภิกขุกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต).* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- สุขุม นวลสกุล และวิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ์. (2541). *การเมืองการปกครองไทย.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Taweesak Kanyachai (2020). *พัฒนาการการปกครองไทย (สุโขทัย-ปัจจุบัน).* [Online] สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2564 จาก <https://http://www.satit.up.ac.th/BBC07/AroundTheWorld/ pol/60.htm>